

На основу члана 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју ("Службени гласник Републике Србије" број 10/2013, 142/2014, 103/2015 и 101/2016) члан 40. Статута општине Љиг ("Службени гласник општине Љиг бр.4/19 и 2/22) Одлуке о буџету Општине Љиг за 2023. годину ("Службени гласник општине Љиг" број 13/2022) и Одлуке о првој измени одлуке буџету Општине Љиг за 2023. годину ("Службени гласник општине Љиг" број 2/2023) а по прибављеном Решењу о давању претходне сагласности Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (број _____ од _____ . године) доноси:

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ОПШТИНУ ЉИГ ЗА 2023. ГОДИНУ

I. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

Анализа постојећег стања

Географске и административне карактеристике: Пољопривреда је једна од кључних делатности руралних простора општине Љиг и основни облик активности њених становника. Повољан размештај и однос брежуљкастог и долиноског рељефа, умерено континентална клима, расположивост квалитетних пољопривредних површина, традиција и наглашена везаност за пољопривреду и газдинство са једне и непосредни положај уз Ибарску магистралу, као и близина највећег потрошачког центра - Београда, са друге стране, одлични су предуслови за развој разноврсне пољопривредне производње и укупног руралног развоја уопште. Међутим, због пропуста и неодговарајуће аграрне политике у претходном времену бројне могућности и предности нису искоришћене, тако да постојећа организација пољопривредне производње и коришћење расположивих ресурса нису прилагођени великој предности-близини највећег потрошачког центра. Општина Љиг је неразвијена општина, са слабо развијеном привредом и ниским улагањима у њен развој. Територија општине Љиг припада региону Шумадије и Западне Србије, а у оквиру овог региона налази се у Колубарској области и административно припада Колубарском округу. Простире се на подручју Шумадије, а северозападни део општине је на подручју средишње Србије. Границу између ова два подручја чини река Љиг, чијем сливу припада 98,4% територије Општине. Река, по којој варошица носи назив, протиче западним и северозападним делом Општине, а подручје реке Качер чини мању природну целину у оквиру Шумадије, на истоку. Оваква позиција утицала је да се географски, а касније и функционално, општина Љиг подели на већу - шумадијску зону на истоку, и две колубарске функционалне зоне у долини реке Љиг. Према прелиминарним резултатима Пописа из 2022. године на територији општине Љиг живи 10736 становника у 4032 домаћинства и у 8742 станова. Број становника, у односу на претходни Попис је смањен за 2018, становника, број домаћинства је смањен за 423, а број станова је повећан за 1142. Према подацима Пописа 2011. године, на територији општине Љиг у 27 статистичких насеља живело је 12754 становника, од чега 3425 становника у градским и 9329 становника у осталим насељима. У градском насељу Љиг, које је уједно и општински центар, живело је 3226 становника, односно 25,29% укупног становништва Општине. Поред насеља Љиг у категорију градских насеља, према подели Републичког завода за статистику, сврстано је и насеље Белановица (статус градског насеља од 1981. године). Према површини и броју становника општина Љиг припада групи мањих општина чија је површину од 279 km², што износи 11,3% површине Колубарског округа.

Природни услови и животна средина: У геоморфолошком погледу општина Љиг налази се у оквиру Горње-колубарског басена. На северозападној страни, општина Љиг је отворена ка басену Колубаре, преко ког комуницира са Панонским басеном. У јужном делу Општина се наслања на главни гробен планине Суворор. Источни простор Општине, са долином Качера, се наслања на планину Букуљу, а југоисточни део између долина река Качер и Драгобиљ на огранке планине Рудник. Терен је нагнут од југа ка северу и од истока ка западу, а генерално гледано од југоистока ка северозападу, што је условило

и површинско отицање воде од југа ка северу и од истока ка западу. Општина Љиг представља интегралну целину са суседним подручјима и граничи се са општинама: Мионица, Лајковац, Лазаревац-Град Београд, Аранђеловац (Шумадијски округ), Горњи Милановац (Моравички округ). У висинском погледу могу се уочити три доминантне целине: - Низијски терени су равничарски терени (до 200m надморске висине) који захватају 23,1% од укупне површине територије Општине. Распрострањени су у зони алувијалних равни река Качер, Љиг и Драгобиљ, - Брда и побрђа су брдски терени који се налазе у оквиру висинске зоне од 200-500 m надморске висине и заузимају 70% од укупне територије Општине. Најраспрострањенији су у централним и источним деловима подручја. Испресецани су токовима река Драгобиљ, Драгобиљице, Качер, Козељице, Славковачке реке и другим доњим притокама ових река и - Нископланински терени - где се нископланински рељеф простире у висинској зони од 500-1000 m н.в. и заузима најмањи део општине са површином од 19,5 km² или 7% територије. Простире се у јужном и југозападном делу Општине на локацијама Рајац, Груковица (висине преко 800 m), затим Липовача, Дебело брдо, Пањеви, Гучево, Чардак (висине преко 600 m). Сувобор чини јужну границу општине Љиг. Основна морфолошка карактеристика нископланинског терена је заравњени и широк гребен Сувобора са Рајцем и његова стрма северна страна, која на појединим деловима има карактер одсека и спушта се ка селима Ба и Славковица. Територија општине Љиг припада зони умерено континенталне климе са континенталним плувиометријским режимом. Поједини делови општине имају врло благу и жупну климу (котлине, дубоки делови долина), а поједини нешто оштрију (Рајац). Годишњи ток температуре ваздуха је правилан, са минимумом у јануару и максимумом у јулу. Током вегетационог периода (март - октобар), средња температура креће се од 18°C, а на Рајцу до 14°C. Јесење температуре су високе. Трајање сунчевог сјаја на овом подручју износи од 1950 до 2240 сати годишње, односно од 1346 до 1470 сати у вегетационом периоду, што је око 69% годишње суме сунчевог сјаја. Ово је веома битно за пољопривредну производњу. На планини Рајац су најјачи јужни ветрови, па ова планина има топлију климу и мање снега. На овом подручју велика је учесталост тишина. На подручју општине Љиг се просечно годишње излучи 650-1000 mm падавина. Највише је падавина у периоду мај-јул, а најмање од јануара до марта. Једна од најопаснијих непогода на овим просторима (нарочито у јулу и августу) је град. Снежне падавине се просечно годишње јављају 35-50 дана (у Љигу 41 дан, на Рајцу 60 дана). Снег се најчешће јавља од друге половине децембра до друге половине марта. У сливу реке Љиг се дешавају бујичне поплаве, које плаве велике површине плодног земљишта. Поплаве највише угрожавају алувијалну равнину Љига, као и доњи део долине Драгобиља, Качера и Козељице. Хидрографију подручја Љига чине подземне (изданске) воде и површинске воде (извори, реке). Највећи део територије општине Љиг 98,42% припада сливу реке Љиг, док се осталих 1,58% налази у сливовима Топлице и Дичине. Токови на територији општине су неизучени хидролошки. Мерења водостаја и протицаја се једино врше на реци Љиг, на водомерној станици Боговађа. Просечан годишњи протицај реке Љиг у последњих 10 година износи 3,2 m³/s, што је за 1,6 m³/s мање него у периоду од 1961-1989. године. Највећи протицаји се јављају крајем зиме и почетком пролећа, а најмањи у августу односно септембру. Из овога видимо да је уочљива изразита неравномерност у току године, а вредности специфичног протицаја од 7,1 односно 4,6 l/s/km² на годишњем нивоу говоре о малој водности протицаја. Стање у општини Љиг када су у питању воде и водопривредни проблеми, се огледа у недовољним и временски неравномерно распоређеним водама, као и у недовољно развијеној водопривредној инфраструктури којом би се решили постојећи проблеми. Изражена ерозија и бујични токови представљају највећи водопривредни проблем у Општини. Ови проблеми уједно представљају и ограничења за коришћење вода и њихову заштиту. Регулацијом бујичних токова би се отклонио проблем плављења и решио проблем наводњавања у периодима суше. Укупна површина под шумама на територији општине Љиг износи 7.829,04 ha, са општим степеном шумовитости од 30% (Србија 27,1%), односно 0,5 ha по становнику. Садашњи степен шумовитости је мањи од потенцијалног (41%) у односу на биогеолошке карактеристике подручја. Шумска вегетација општине Љиг припада појасу букових и храстових шума са различитим асоцијацијама. Укупна површина шумског комплекса на површини општине Љиг у државном власништву је 965,2 ha, од чега је под шумском вегетацијом 907 ha, а необрасла површина заузима 58,2 ha. Карактеристичне су очуване, склопљене, обрасле, здраве шуме букве, китњака и цера. Највеће површине под државним шумама су на територији катастарске општине Славковица 40% и Лалинци 20%. Мање површине под државним шумама су на подручју К.о. Ба, Штавица, Моравци, Палезница, Живковци, Гукош, Кадина Лука. Високе шуме обухватају половину, а изданацке трећину обрасле површине под шумском вегетацијом. Очуване шуме заузимају 77% површине и учествују са 95% у укупној запремини дрвета. Укупна површина под шумским културама износи 38,2 ha (4,2%). Половину култура заузимају површине под смрчом а готово исти удео имају културе црног и белог бора. Од вештачких подигнутих састојина у укупној површини

највише је багрема, затим црног бора а најмање смрче. Најзаступљеније лишћарске врсте су буква са 76%, цер са 5.7% и китњак са 1.6%. Четинари дакле, чине само око 5% укупне дрвне масе и запреминског прираста.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови: Према броју становника Љиг спада међу тридесет популационо најмањих општина Србије. Укупан број становника се смањује од 1961. године, као резултат опадања броја становника сеоских насеља, док се број становника у градским насељима повећава. Према прелиминарним резултатима Пописа из 2022. године на територији општине Љиг живи 10736 становника у 4032 домаћинства и у 8742 станова. Број становника, у односу на претходни Попис је смањен за 2018, становника, број домаћинства је смањен за 423, а број станова је повећан за 1142. Према подацима Пописа 2011. године, на територији општине Љиг у 27 статистичких насеља живело је 12754 становника са доминантно српским становништвом и становништвом православне вероисповести. Наиме, у поглед националног састава, становништво општине Љиг је доста хомогено. Узимајући у обзир податке пописа из 2011. године Срби учествују у укупном становништву са 95,22%, док остатак од 4,78% чине националне мањине, међу којима се по броју највише истичу Роми, којих је према датом попису било 160 или 1,25%. Упоредним подацима из пописа 2002. и 2011. године бележи се пад укупног броја становника (- 1567). Евидентан је тренд демографског старења - просечна старост становништва је 46,63 година. Густина насељености по km^2 је 39 становника и знатно је мања у односу на републички просек од 81,3 становника. Удео становништва старости до 20 година у укупном становништву општине износи 19,10%, удео становништва од 20-40 година је 22,69%, удео становништва од 40-60 година је 28,76% и удео становништва преко 60 година старости је 29,43%. ОDMAКО процес старења становништва највише је изражен у сеоским насељима Општине. На основу података из Пописа становништва 2011. године на територији општине Љиг живи 6435 женског становништва (50,45%) и 6319 мушког (49,54%). Смањење броја становника сеоских средина првенствено је узроковано биолошком депопулацијом, која је у различитој мери праћена негативним миграционим салдом. Демографски процеси депопулације и старења становништва рефлектују се на обим и структуру радног континента становништва. Општина Љиг припада групи од 25 општина са најмањим демографским потенцијалима радне снаге. Услед негативних демографских трендова смањује се број домаћинства, углавном из сеоских насеља. У периоду од 1991-2002. године број сеоских домаћинства је смањен са 3915 на 3668, односно за 250, а 2011. године број домаћинства је 3152 што је за 516 мање. Негативан тренд развоја села, последица је и интензивног гравитационог деловања градских насеља (Београд, Лазаревац, Љиг), која су подстакла снажну емиграцију из сеоских насеља. Имајући све ово у виду, као и изражену стопу емигрирања млађег становништва због немогућности запошљавања, дошло је до пада учешћа младог становништва до 19. година, и наравно повећања средовечног становништва од 40-59 година и старог (преко 60 година). Делимично, висока заступљеност старијег становништва може се објаснити и чињеницом да се на територији Општине налази бања и викенд насеља, која су током 1990-тих трајно настањена пензионисаним градским становништвом.

Диверзификација руралне економије: Лоцирана између Шумадије и Ваљевске Подгорине, а тиме физичко-географски издиференцирана на села качерског, суворског и колубарског краја, општина Љиг природно је предиспонирана за квалитетну и разноврсну основу руралног развоја. Међутим, природно-географска основа и географски положај, сами по себи нису довољни за просперитетни рурални развој. Вишегодишњи, па и вишедеценијски трендови негативног природног кретања руралног становништва, континуирани процеси емиграције из сеоских насеља, привлачно дејство градских центара, непланска и екстензивна пољопривредна производња, низак степен економског развитка и све безначајнија улога села у систему насеља, бројни су фактори који су допринели целокупном слабљењу села и комплетне руралне мреже насеља. Савремени привредни токови одрадили су се на унутрашња реструктурирања активног становништва. На основу структуре активног становништва према секторима делатности утврђена је функционална типологија насеља општине Љиг. Од укупно 25 села, 15 има опадање броја запослених у секундарним делатностима, док 21 село има пораст броја запослених у групи терцијарно-квартарних делатности. Више од половине (52%) је изразито пољопривредно, а затим 32% индустријско-аграрно. Кадина Лука је једино село са индустријско услужном функционалном оријентацијом захваљујући фабрици за обраду грађевинског камена. Природна налазишта грађевинског

камена омогућила су насељима у јужном делу Општине (Славковица, Ба и Кадина Лука) да немају изразито монофункционални рурални развој. Изразито аграрна насеља са преко 70% запослених у примарним делатностима спадају: Моравци, Пољанице, Јајчић, Ивановци, Дићи и Доњи Бањани, док Бошњановић има највећи удео запослених 84,7%. Захваљујући експлоатацији руде у селу Ба, Палежница и Кадина Лука највећи је удео запослених у секундарним делатностима. Пољопривреда као примарна делатност није у довољној мери успела да искористи постојеће привредне потенцијале за организацију производње. Природне услове нису увек пратили одређени друштвено економски чиниоци, а пре свега сигурност у пласману готових производа. У циљу подстицања младих да остану да живе и раде у сеоским подручјима, потребно је повећати атрактивност ових подручја за инвестиције. Важан приоритет за рурални развој јесте обнова и развој руралне инфраструктуре (путеви, водоснабдевање, канализација, електрична енергија, информационе и телекомуникационе услуге итд.). Прихватљиво је да се локалне заједнице које су очувале рурални идентитет, истовремено креативно прилагођавају савременим изазовима у окружењу. Обезбеђивању алтернативних извора прихода за сеоска домаћинства, диверзификацији руралне економије, смањењу незапослености, оживљавању и развоју села доприноси и развој руралног туризма. Сеоски туризам интегрише туризам, пољопривреду и друге секторе привреде те је неопходно улагање у руралну и туристичку инфраструктуру, изградњу смештајних капацитета, спровођење едукације кадрова у руралном туризму, промовисање сеоског туризма, организовање манифестација, уз продају специфичних производа конкретног подручја (храна, пиће, сувенири итд.), прилагођавање туристичке понуде захтевима савремених туриста, подстицање жена које живе у руралним подручјима да се активније укључе у рурални туризам:(стари занати и ручна радиност).

Рурална инфраструктура: Општина Љиг има повољан саобраћајни положај захваљујући долинама река Љиг и Драгобиљ, кроз које се најлакше савлађује терен између Рудника и Суворора. Управо то је условило и трасу магистралног пута М-22 која повезује Општину са великим делом Србије. Ова комуникација је најзначајнија за општину Љиг и пролази њеним средишњим делом у дужини од 22 km.Траса аутопута пролази средином општине Љиг и доводи до значајних промена у просторно функцијској организацији територије Општине. Врло значајна је и регионална саобраћајница која такође пресеца средишњи део Општине и чини везу између Мионице, Ваљева и даље све до Подриња, са једне стране, а са друге стране са Аранђеловцем, односно Шумадијом. Укупна дужина регионалних путева је 93 km. Остале саобраћајнице на територији општине Љиг су локалног значаја, укупне дужине 146 km, а само половина је са савременим коловозом. Оне имају функцију повезивања сеоских насеља са општинским центром и са суседним насељима као и са саобраћајницама вишег реда. Градска насеља Љиг и Белановица као и МЗ Славковица и Милавац имају јавне водоводе. Насељено место Љиг и Белановица се снабдевају из карстних извора. Градски водовод Љиг поред насеља Љиг, водом снабдева и делове МЗ Ба, Палежница, Кадина Лука, Гукош, Цветановац и Бранчић. Покривеност разводном водоводном мрежом у Љигу износи 99%, а у Белановици 90%. Осталих 25 насеља (осим Славковице и Милавца), користе подземну воду прве издани из 3040 бунара. Вода се хидрофорима уводи у домаћинства. Контрола квалитета воде у бунарима се ретко врши, и спроводи се само на захтев потрошача. Такво стање представља велики проблем, јер се бунари неретко налазе у непосредној близини (5-10m) септичких јама, које инфилтрацијом могу да загаде воду. Развој савременог друштва праћен је настанком великих количина отпадних вода чије је емитовање у водотокове, повезано са нарушавањем квалитета истих као и са здравственим ризицима за човека и остали живи свет. Значајни извори загађења представљају комуналне отпадне воде насеља, индустријске отпадне воде, дренажне воде из пољопривреде и процедурне воде са депонија отпада. Обухваћеност становништва Србије системима за канализацију је испод европског просека. То се посебно односи на рурална насеља у којима се санитарне отпадне воде одводе у септичке јаме или њихово одвођење није регулисано, па површински отичу до најближих реципијената. Ове јаме углавном немају прописне димензије, са преливима су и често немају непропусно дно. Ретко се чисте, тако да оне инфилтрацијом загађују подземне воде и представљају сталну опасност за појаву различитих обољења. Јама за сакупљање течног стајњака, на сеоским имањима, нема у довољној мери. Неспоран негативан утицај упуштања сакупљених комуналних отпадних и индустријских отпадних вода у реке Љиг и Качер, може се зауставити једино изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода. Тренутно се на територији Општине Љиг организовано сакупља и одвози смеће на територији насељеног места Љиг и Белановица и у деловима следећих МЗ: Ба, Славковица, Кадина Лука, Палежница, Велишевац, Гукош, Дићи- Доњи Бањани, Штавица, Моравци, Липље, Латкивић, Јајчић, Ивановци и Пољанице. На подручју Општине постоји значајан број великих и малих дивљих депонија. И поред бројних акција, број дивљих депонија се не

смањује с обзиром на чињеницу да не постоји могућност да се тај отпад још увек организовано сакупи и одвезе на место предвиђено за његово одлагање. Планским документима Републике Србије Општина Љиг је опредељена да комунални отпад одлаже на регионалну депонију у Каленићу (Општина Уб). На територији општине Љиг не постоји ни једна санитарна депонија, као ни сточно гробље. Фиксна телефонска мрежа: Територија општине Љиг је добро покривена телефонском мрежом. Преносни системи су дигитални, остварени по оптичким и симетричним кабловима. Постоји 8 телефонских централа, чворна у Љигу, а крајње у насељима Белановица, Славковица, Ба, Дићи, Ивановци, Јајчић и Латковић, чији укупан капацитет износи више од 5.200 бројева. Раздвојени су преостали претплатници у статусу «двојника», што доприноси бољем квалитету мреже и отвара могућност приступа интернету путем ADSL уређаја. Новина везана за развој телефоније у сеоским подручјима односи се на примену CDMA технологије (фиксне- бежичне мреже). Примена CDMA технологије отклања проблем сложене инсталације и високих улагања у приступну мрежу (каблове). Мобилна телефонија: Покривеност Општине мобилним сигналимa свих постојећих оператера је задовољавајућа. Код мобилних оператера се повремено јавља проблем слабијег сигнала, а на ово доста утиче и конфигурација терена. Могућност приступа интернету је обезбеђена преко ПТТ као провајдера за ADSL и бежичну конекцију коју још обезбеђују и Telenor, VIP и неки локални провајдери. Приступ интернету је овим начинима обезбеђен за највећи део становништва. Електроенергетска мрежа: Напајање електричном енергијом на подручју Општине се врши преко далековода 35 kV Љиг-Лајковац и Љиг -Лазаревац. Мрежа 10kV на подручју Љига је кабловска, подземна и доброг квалитета. На ванградском подручју мрежа је углавном ваздушна. Сада целокупна територија општине Љиг има квалитетно и стабилно напајање. Последњих година рађено је доста на уличном осветљавању сеоских насеља

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште: Укупно расположиво земљиште којим располаже 3.107 пољопривредних газдинстава је 21.865 ha (78,36% укупне површине Општине), од чега је 13.396 ha коришћено и то: оранице и баште чине 6.464 ha (48,25%), ливаде и пашњаци 5.641 ha(42,10%), воћњаци су на површини 1.072 ha (8%) окућница, расадници и остало земљиште је на остатку коришћених пољопривредних површина. Поседовна структура пољопривредних газдинстава указује на велику концентрацију газдинстава средње величине (3-10ha). Наиме, чак 58% од укупног броја газдинстава налази се у овој категорији и располаже са 62% коришћених пољопривредних површина општине. Према подацима из Пописа пољопривреде из 2012. године површина коришћеног пољопривредног земљишта на територији општине Љиг износи 13.396 ha или 48 % укупне површине. Укупно се наводњава 100 ha од тога највише, оранице и баште на 61ha. Према начину наводњава површински се наводњава 66,9%, орошавањем 13,3 % и системом кап по кап 19,8 %. Према извору наводњавања из подземних вода се наводњава 27,8%, површинским водама на газдинству 15,5 %, површинским водама ван газдинства 41,7%, водом из водовода 7,1% и осталим изворима наводњавања 7,9%. Канали за наводњавање постоје у селима Бранчић, Цветановац, Латковић, укупне дужине око 2,5 km. Регулацијом бујичних токова би се отклонио проблем плављења и омогућило решавање проблема наводњавања у периодима суше. Предлаже се изградња водопривредне инфраструктуре, односно система канала за одводњавање и наводњавање, који би регулисали ниво како површинских, тако посредно и подземних вода. Увођењем антиерозивних мера, пре свега биолошких, дошло би до побољшања водног режима. У својини Републике Србије на територији општине Љиг је укупно 248.2507 ha пољопривредног земљишта, а површина од 78.5096 ha је опредељена за закуп по Програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у државној својини на територији општине Љиг за 2023. годину.

Вишегодишњи засади: Воћарска производња је заступљена са великим бројем воћних врста. Најчешће се одвија у мешовитим засадама и екстензивном облику. Повољни климатски и земљишни услови брдовитог подручја Љига погодовали су устаљеној производњи воћа код локалног становништва. Најзаступљеније воћне врсте су шљива и јабука, док су остале присутне у значајно мањем обиму. Засади воћа су уситњени и непродуктивни и нису у функцији снабдевања тржишта. Просечни приноси су изузетно ниски, највећи део плодова се користи за сопствену потрошњу и прераду у ракију, џемове, слатка, компоте. Значајно мањи део је намењен преради. Поред комерцијалних сорти воћа, на терену се могу наћи и старе домаће сорте, које успевају без примене хемијских средстава за заштиту. Шљива као доминантна врста биће и даље главни производ у воћарству тако да је неопходно доста промена у

постојећем начину гајења ове воћке, како површина и сортимената, тако и примене агротехничких мера. Имајући у виду добре услове за гајење јабуке на овим просторима, неопходно је и подизање нових засада ове воћне врсте. Јабуку карактерише висока продуктивност, дуг период складиштења, велика потражња и стабилне цене. Последњих година долази до повећања засада боровнице, малине, купине и лешника. Имајући у виду званичну статистику на територији општине Љиг је 677 ha плантажних, 395 ha екстензивних воћњака и 7 ha винограда. Шљива заузима највеће површине и налази се на 846 ha, затим следи јабука на 63 ha, крушка на 48 ha, ораси на 35 ha итд. Малина се налази на само 4 ha, купина на 1 ha, а остало бобичасто воће на 14 ha, што говори о уситњености засада, тј. производњи за сопствене потребе.

Сточни фонд: Сточарство у општини Љиг учествује са око 60% у укупној пољопривреди, што је значајно изнад просека у Србији, али мање него у развијеним земљама. Дакле, добра основа и пуно простора за напредак. У односу на расположиве обрадиве површине и број становника, бројно стање стоке у општини је значајно изнад просека за Србију, па се на основу наведених показатеља и прихода које доноси, с правом може тврдити да је сточарство главна делатност овдашњих пољопривредника. Број говеда је значајно смањен и бележи стални пад у односу на 1980. годину, док је у свињарству било мањих осцилација у броју. Број оваца је повећан, али је у претходном периоду дошло и до побољшања расног састава, док је број живине значајно повећан у односу на 2005. годину због већег броја живинарских фарми. Што се тиче говедарства у последњих 10-15 година број говеда се знатно смањило у односу на период седамдесетих година прошлог века. Опада и број домаћинстава која гаје говеда. У последње време долази до издвајања мањег броја фарми које претендују да се баве робном производњом млека и меса. Поред њих, неколико десетина одгајивача држи од 5 до 10 грла крава, тако да би у повољнијим условима могли да повећају број грла и производњу. Расни састав чине углавном грла домаћег шареног говечета у типу сименталца - сименталска раса и мањи број грла холштајн-фризијске расе. Објекти за смештај говеда, првенствено крава, у већини случајева су лоши, нарочито са становишта климе у објекту (вентилације). Производња ратарских пољопривредних култура одвија се на индивидуалним пољопривредним газдинствима. Та производња је у директној вези са сточарством и углавном се производи онолико колико је потребно да би се заокружили производни циклуси у узгоју стоке. У Љигу је заступљено пчеларство и постоји пчеларско удружење. Добри природни услови и љубав према пчеларењу подстичу пчеларе којима је то хоби и додатни извор прихода да држе пчеле, а поред њих има и неколико професионалних пчелара. Број кошница пчела по Попису 2012. године је 3.357.

Механизација, опрема и објекти: Стање пољопривредне механизације на територији општине Љиг готово је идентично стању које важи на територији целе државе. Механизација је углавном застарела, а просечна старост је око 30 година. Према попису пољопривреде из 2012. године на територији наше општине се налази: једноосовинских трактори укупно 460, од тога 444 су старији од 10 година, двоосовинских трактора има 2.011 од тога 1949 старији од 10 година; комбајна има 207, од тога 205 старијих од 10 година. Последњих година је присутан тренд увоза половних трактора и машина које су исто доста старе, али су савременије у исправнијем стању од већине постојеће механизације на селу. Узрок овоме је недостатак сопствених средстава за набавку нове и савремене механизације. Објекти за смештај стоке на газдинствима својом бројношћу и капацитетима превазилазе тренутне потребе, односно искоришћеност. Код дела постојећих објеката неопходно је улагање у савременију опрему, нарочито код музних крава. Од прикључних машина заступљени су: берачи кукуруза и има их 157, плугова 1557, тањирача 1000, дрљача 1309, сетвоспремача 62, ротофреза 58, растурача минералног ђубрива 441, растурача стајњака 86, сејалица 712, прскалица 495, приколица 1482 и косилице има 1280. Од објеката за смештај стоке на пољопривредним газдинствима постоје објекти за смештај говеда и то 2425, објекти за смештај свиња -1920, објекти за смештај кокошака носиља 1805, објекти за смештај остале стоке 648. Од објеката за смештај пољопривредних производа на газдинству евидентирани су: кошеви за кукуруз-2420, амбари-641, силоси-22. Сушаре и објекти за силажу на газдинству: Сушаре 100 и објеката за силажу 173. Од објеката за смештај пољопривредних машина и опреме и хладњача на пољопривредним газдинствима има: Објекти за смештај пољопривредних машина и опреме има 1387 и хладњача 5. Стакленика и пластеника има: стакленика 6 и пластеника 209.

Радна снага: Пољопривредна газдинства су у великом броју старачка и имају проблема са обрадом земљишта због недостатка радне снаге. Већина младих, завршетком школе одсељава се у веће градове у потрази за послом. Газдинстава има укупно 3107, а према броју чланова и стално запослених на газдинству је: 2019 газдинстава са 1-2 лица, са 3-4 лица стално запослених је 916 газдинстава, са 5-6

лица има 161 газдинство и са 7 и више лица 11 газдинстава. Што се тиче чланова газдинства и стално запослених на газдинству укупно их је 7.274 од тога 3.293 жена и 3.981 мушкараца, на породичном газдинству је запослено 7.264, од тога 3.292 чине жене, 3972 чине мушкарци. На газдинству правног лица има 10 запослених од тога 1 жена и 9 мушкараца. Број стално запослених на газдинству према подацима Пописа пољопривреде из 2012. године је 5 чланова, и то мушког пола, носиоци газдинства су у великом броју мушког пола (2499 газдинстава) док су жене у мањем броју носиоци газдинства (556 газдинстава), а чланови породице и рођаци који су обављали пољопривредну активност на газдинству су у већем броју женског пола (2736), док је 1468 чланова мушког пола. Носиоци-управници газдинства су осим пољопривредних активности, обављали и другу активности. 1196 управника обавља само пољопривредне активности, док 111 обавља неке друге делатности више него пољопривредне, 1634 носиоца обавља друге активности мање него пољопривредне. Што се тиче нивоа обучености, 1931 има само пољопривредно искуство стечено праксом, 5 има курсеве из области пољопривреде, 41 има пољопривредну средњу школу, 919 има другу средњу школу, 41 има пољопривредну вишу школу или факултет а другу вишу школу или факултет има 170.

Структура пољопривредних газдинстава: Укупан број пољопривредних газдинстава на територији општине је 3107, а од укупног броја домаћинстава пољопривредних је 69,93%. Према величини коришћења пољопривредног земљишта од 3107 газдинстава, без земљишта је 12 газдинстава; мање од 1 ha је 519; између 1 и 2 ha је 566; од 2 -5 ha је 1148 и од 5-10 ha је 644. Укупан број условних грла стоке газдинстава је 11.178 грла, од тога мање од 4 условних грла има 2.372 газдинстава, од 5-9 условних грла има 545 газдинства, 10-14 условних грла 122 газдинства, од 15-19 условних грла има 35 газдинстава, од 20-49 има 30 газдинстава, од 50-99 има 1 газдинство, од 100-499 условних грла има 1 газдинство и преко 500 условних грла, такође 1 газдинство.

Производња пољопривредних производа: Ратарска производња представља један од главних видова пољопривредне делатности у Љишкој општини. Повољни агроеколошки и климатски услови, потребе сточарске производње за јефтиним и квалитетном сировинском базом, дуга традиција неки су од разлога значаја и раширености биљне производње. Главне културе које се гаје су: кукуруз, пшеница, овас, мешавина трава, луцерка и детелина. Заступљени су у мањој мери јечам и соја. Највише гајене културе су кукуруз и пшеница од жита, а детелина и луцерка од крмног биља. Готово целокупна остварена производња је намењена за сопствене потребе, односно за исхрану стоке, а само мање количине за тржиште. Постигнути приноси су у границама просека за регион. Што се тиче повртарства главни облик производње поврћа је баштенски. Готово свако домаћинство за своје потребе гаји поврће на окућници, а врло мало се поврће узгаја њивски и за продају на тржишту. Традиционално се највише узгајају кромпир, купус, паприка, парадајз, лук, пасуљ, боранија, грашак, али и друге повртарске културе у знатно мањој мери. Њивска производња поврћа одвија се само код узгајања кромпира и купуса. Технологија производње поменутих култура је слабо унапређивана током времена. Код купуса су у сортимент уведени хибриди, док се код производње кромпира готово ништа не мења. Приноси су мали, код кромпира је то 15 t/ha што је укупно 960 t. Производња у воћарству базира се на производњи шљиве и заузима површину од 846 ha. Пошто се ради углавном о старим шљивицима, на основу података из Пописа пољопривреде 2012. године, укупан број родних стабала је 62.477. Принос ове воћне врсте је мали (око 5 кг по стаблу), тако да је укупни принос шљиве око 1.313t. Јабuka је заступљена на 63 ha са 19.253 стабла чији је принос око 12 кг/стаблу. Тако да је укупна количина 231t. Остале воћне врсте заузимају мале површине. У Љишкој општини већ дуги низ година постоје расадници и произвођачи четинарског и украсног биља, цвећа, зачинског и осталог хортикултурног растиња. Што се тиче сточарства, у говедарству најзаступљенији број газдинстава је са 1-2 грла говеда (583 газдинства), док од 3-9 грла има 531 газдинство и углавном се ради о производњи млека, приплодних грла и делимично тову јунади, а у свињарству и овчарству производе се товна грла, прасад и јагњад за клање углавном за домаће тржиште. Производња у живинарству такође постоји, а производи се углавном пилеће месо, јаја и нарочито коке носиле за тржиште широм Србије. Јаја и месо се највише продају на тржишту Београда. Квалитет живинарских производа је, због релативно дуге традиције препознатљив на тржишту. Пчеларство је заступљено и у даљем је развоју, док за бављење органском производњом постоје изванредни услови, али за сада није заступљена та врста производње.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: На територији општине Љиг тренутно послује Земљорадничка задруга „Прима-боровница“ из Белановице, као задруга која се бави откупом плодова боровнице, увозом и продајом садног материјала, као и пружањем техничке подршке

произвођачима боровнице, ЗЗ "Рајац-Славковица" из Славковице чија је делатност мешовита пољопривредна производња. Произвођачких удружења нема, али пољопривредницима са територије општине Љиг на располагању стоји неколико служби које обављају саветодавне и остале стручне услуге из области пољопривреде и руралног развоја. Пољопривредна саветодавна стручна служба Ваљево је служба која покрива територију општине Љиг својом делатношћу, а од удружења која функционишу на територији општине су и Удружење пољопривредника „Моба“ и „Бразда“. Удружења дају велики значај унапређењу пољопривредне производње на територији општине кроз едукације и скупове које организују. Представљају неискоришћени потенцијал за промоцију сеоских манифестација, туристичких потенцијала као и диверзификацију пољопривредних активности на селу. Неопходно је подстицати становништво које живи у сеоским срединама на удруживање и стварање услова за јачање њихових капацитета.

Трансфер знања и информација: Трансфер знања у области пољопривреде одвија се кроз систем формалног образовања од средњег образовања до докторских студија, такође путем различитих врста предавања и обука организованих од стране пољопривредне стручне службе. Постојећа структура и систем преноса знања нису довољно ефикасни и не успевају да адекватно задовоље потребе динамичнијег техничко-технолошког реструктурирања пољопривредног сектора. Корисници често информације прихватају са резервом и ретко се усуђују да инвестирају сопствена средства у стицање нових знања и вештина. Несигурности корисника доприноси и то што трансфер знања који се врши у сврхе промоције нових производа и технологија, путем медија и на друге начине, може бити необјективан и усмерен преваходно на профит преносиоца. Пољопривредна стручна саветодавна служба Ваљево присутна је у Љигу већ дуги низ година кроз активности пружања саветодавних услуга, организацију предавања за пољопривреднике, извођење различитих огледа на терену, рад са одабраним газдинствима, контролу плодности земљишта и слично. Удружење пољопривредника „Моба“ основано је 2002. године. Активности Удружења усмерене су ка унапређењу пољопривреде кроз саветодавне послове, обуку пољопривредника, обавештавање о мерама Министарства пољопривреде уз техничку помоћ приликом подношења захтева за субвенције и кредите. Посебна пажња се поклања правовременом пружању информација сеоском становништву, које се тичу развоја села, значају међусобног повезивања пољопривредника и њиховом заједничком наступу, преношењу нових знања и добрих пракси, као и подстицање пратећих делатности у пољопривреди.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Регреси	100.1	2.000.000,00	5.000,00	100	0,00	1.499.500,00
	УКУПНО		2.000.000,00				

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	1.200.000,00	50	0,00	1.236.000,00
	УКУПНО		1.200.000,00			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мера кредитне подршке, мера руралног развоја и посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	3.200.000,00
Планирана средства за директна плаћања	2.000.000,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	1.200.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	0,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	0,00
Пренете обавезе	2.735.500,00

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике: Циљна група овог програма су: Регистрована пољопривредна газдинства, њихови носиоци као и чланови пољопривредног газдинства, предузетници, чланови регистрованих удружења и правна лица регистрована у Националном регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју. Општина Љиг овим програмом настоји да буде креатор и промотер развоја пољопривреде и стварања повољнијих услова, у складу са природним потенцијалом и потребама самих произвођача, кадровским и пословним решењима и финансијском подршком-расположивим буџетским средствима за ову намену. Имајући у виду специфичност средине у којој се програм спроводи (повољан географски положај, добри климатски услови, релативно добра путна инфраструктура, здрава еколошка средина, као и задовољавајући ресурси за развој пре свега сточарства и воћарства), даљи развој пољопривреде ће се базирати на развоју сточарске производње, са циљем подизања укупне профитабилности пољопривредне производње. Након спровођења овог програма очекивања су да ће пољопривредна газдинства повећати ефикасност и конкурентност на тржишту, а тиме утицати на смањење сиромаштва, што представља један од основних циљева руралног развоја општине Љиг. Побољшањем квалитета живота, стварали би се услови за заустављање демографског пада, односно до повећања броја становника у руралним насељима, а тиме и у самој општини. Због велике незапослености, изван број људи се враћа на своја напуштена газдинства у руралне делове и покушава да обнови производњу на својим газдинствима. Уз помоћ општинских субвенција, инвестирањем у развој сточарске производње, омогућиће се да се инвестиције спроведу у краћем временском периоду него што би било без помоћи пољопривредним газдинствима.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја: Информисање потенцијалних корисника о Програму вршиће се на следеће начине: - на огласној табли Општине и Месних заједница на територији Општине, а за детаљније информације контактираће се председници МЗ; - у Удружењу пољопривредника „Моба“ грађани ће моћи да добију ближе информације о самом Програму као и помоћ у попуњавању захтева, - на сајту општине Љиг и - преко друштвених мрежа.

Мониторинг и евалуација: Реализацију програма обавља Комисија за спровођење програма подршке пољопривредне политике и политике руралног развоја коју образује председник Општине. Задатак комисије је да распише Конкурс за доделу подстицајних средстава из буџета Општине у пољопривреди, и да након завршеног конкурса и обраде захтева за подстицаје, утврди листу кандидата у складу са критеријумима конкурса. Нераспоређена средства по мерама могу се преусмерити на меру где је већи број поднетих захтева, од средстава планираних Програмом, али на основу претходно добијене сагласности министарства на измену програма, при том правећи нову листу кандидата до утрошка средстава у границама одређених. У складу са правоснажном одлуком о додели средстава председник Општине закључује уговор са корисницима средстава којима се регулишу међусобна права и обавезе, и врши се исплата подстицајних средстава на наменске рачуне корисника у року од 15 дана од дана закључивања уговора. Обавеза корисника подстицаја је да добијене подстицаје користи са пажњом доброг домаћина и да сву документацију која се односи на исплату подстицајних средстава чува најмање

5 година од дана исплате подстицајних средстава, а прецизније ће бити регулисано уговором. Подаци, који су очигледни показатељи ефикасности програма, ће бити обрађени а контрола на пољопривредном газдинству извршена. На основу анкетања корисника мера Програма, биће добијена повратна информација о степену задовољења потреба корисника, као и о потенцијалним будућим мерама. У зависности од реализације планираних мера надлежни органи, ће утврдити да ли ће спроводити исте мере, или ће их мењати у зависности од потреба потенцијалних корисника и у складу са новим захтевима пољопривредних произвођача.

Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

II. ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: 100.1 Регреси

2.1.1. Образложење: У складу са чланом 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС" 10/13, 142/14,103/15 и 101/2016) јединице локалне самоуправе утврђују мере које се односе на директна плаћања, а у оквиру њих, Општина Љиг је определила средства за регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање). Сточарство у општини Љиг учествује са око 60% у укупној пољопривреди. У односу на расположиве обрадиве површине и број становника, бројно стање стоке у општини је изнад просека за Србију, па се на основу наведених показатеља и прихода које доноси, с правом може тврдити да је сточарство главна делатност овдашњих пољопривредника. Према Попису из 2012. године, на територији општине Љиг било је укупно 5.405 говеда, од чега 3.005 крава. Овом производњом доминирају мали произвођачи. Општи проблем представља одрживост ове производње, као и низак генетички потенцијал говеда, тако да је осемењавање крава семеном елитних бикова, мера која ће утицати на побољшање расног састава у говедарству и побољшање млечности крава. На подручју општине има око 20-так фарми са преко 10 музних крава и више. Дакле, долази до издвајања мањег броја фарми које претендују да се баве робном производњом млека. Поред њих, неколико десетина одгајивача држи од 5 до 10 грла крава, тако да би у повољнијим условима могли да повећају број грла и производњу. Расни састав чине углавном грла домаћег шареног говечета у типу сименталца и сименталска раса. Телад и утовљена јунад, која су традиционално изузетног квалитета, сада се гаје у мањем обиму него некада. Процена је да се годишње улови до 500 јунади, што у услужном тову, што у власништву пољопривредника. Мера регресирања вештачког осемењавања подразумева учешће у финансирању вештачког осемењавања стандардним и елитним семеном. Број грла има сталну тенденцију пада годинама уназад, али је то грана са дугом традицијом узгоја у овим крајевима и потенцијалом за даљи развој. Мера доприноси повећању производње млека код комерцијалних газдинстава и повећане мотивисаности пољопривредника да сачувају грла у производном запату и да почну да повећавају њихов број. На територији општине Љиг откуп млека врше млекарне „Имлек“, „Границе“ и др.

2.1.2. Циљеви мере: Стабилност прихода пољопривредних газдинстава, повећање производње и побољшање продуктивности и квалитета производа, смањење трошкова производње. Специфични циљеви: Одрживост квантитета у говедарству и унапређење генетског потенцијала тј. побољшање расног састава говеда, ће допринети побољшању квалитета и квантитета млека и меса, као и контролисана репродукција говеда.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са Националним програмом за пољопривреду за период 2021-2024.

2.1.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су индивидуални пољопривредни произвођачи (физичка лица), чланови газдинства, носиоци комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, као и правна лица и предузетници, који су као такви уписани у Регистар пољопривредних газдинстава и имају активан статус у 2023. години, а који ће активности реализовати на територији општине Љиг.

2.1.5. Економска одрживост: Подносилац захтева за ову меру не мора да докаже економску одрживост.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике: корисник треба да има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, које је у активном статусу за 2023. годину; грла треба да буду у власништву носиоца или члана регистрованог пољопривредног газдинства; услуге реализоване у току календарске 2023. године ће се сматрати прихватљивим за надокнаду трошкова; регистрована пољопривредна газдинства имају право накнаде само за прво осемењавање јуница и крава у текућој години; корисник треба да има картон (признаницу, потврду...) о извршеном вештачком осемењавању, у периоду од 01.01.2023. године, до дана подношења захтева; потврда коју издаје ветеринарска станица или амбуланта која је извршила осемењавање, на којој је уписан број ушне маркице грла и цена вештачког осемењавања, треба да је уредно потписана и оверена од стране

извршиоца и копију пасоша за свако осемењено грло.

2.1.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.1.1	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)

2.1.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријум селекције ће бити редослед подношења потпуних захтева до утрошка предвиђених средстава, а најкасније до 31.12.2023. године	да	

2.1.10. Интензитет помоћи: Износ регреса за репродуктивни материјал (вештачко осемењавања говеда) стандардним семеном вршиће се у износу од 2.000,00 динара по грлу, а регрес за вештачко осемењавања крава елитним семеном вршиће се у износу до 5.000,00 динара по грлу, а све према потврди о извршеном осемењавању, издату од стране надлежне ветеринарске станице или амбуланте, за сва грла регистрованога пољопривредног газдинства.

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних газдинстава за регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)

2.1.12. Административна процедура: Реализација регреса за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) ће се спроводити кроз Јавни позив за подношење захтева са прецизираним условима и неопходном документацијом, уз спровођење што боље информисаности. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране Комисије за спровођење програма мера општине Љигу у погледу комплетности, административне усаглашености и прихватљивости у складу са општим критеријумима за ову меру. Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцу који прописује надлежни орган, а који треба да садржи основне податке о подносиоцу захтева (име и презиме/назив правног лица, адреса, број пољопривредног газдинства, контакт телефон, број текућег рачуна код пословне банке) и податке о броју ушне маркице осемењеног грла. Уз захтев се прилаже и неопходна документација у складу са условима који су раније прописани: - потврда о активном статусу у Регистру пољопривредних газдинстава у текућој години; -фотокопија пасоша грла које је осемењено, - фотокопија картона (потврде) вештачког осемењавања у периоду од 01.01.2023. године до 31.12.2023. године издатог од стране ветеринарске станице или амбуланте која је извршила осемењавање. Картон треба да садржи број ушне маркице грла, да је уредно потписан и оверен од стране извршиоца осемењавања, - потврду (уверење) да је корисник подстицајних средстава измирио све доспеле пореске обавезе према Општини, - фотокопија наменског рачуна подносиоца захтева. Комисија за спровођење програма мера општине Љиг спроводи детаљну административну проверу захтева ради утврђивања да ли је захтев потпун, поднет на време, да ли су услови за одобравање захтева испуњени и да ли је приложена тражена документација. Средства ће бити одобрена корисницима који испуњавају услове, на основу датума подношења захтева до утрошка средстава одређених овим Програмом, а најкасније до 31. децембра 2023. године.

2.2. Назив и шифра мере: 101 Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

2.2.1. Образложење: Мера инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства, у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Основне карактеристике пољопривредног сектора општине Љиг произилазе из неповољне структуре

пољопривредних газдинстава. Уситњеност поседа, мали број грла стоке на породичним газдинствима, неадекватни производни и смештајни објекти, слаба примена савремених технологија производње карактеристике су локалне пољопривреде. Тренутно, постоји недостатак пољопривредних производа одговарајућег квалитета, посебно меса, воћа и поврћа и других производа који би се користили првенствено за покривање локалних и регионалних потреба. Један од веома битних узрока недовољне конкурентности пољопривреде општине Љиг јесте ниска продуктивност, која произилази и из недовољне техничке и технолошке опремљености газдинстава. Постојећа механизација је застарела. Пољопривредна газдинства, због неповољног економског и социјалног стања, нису у могућности да сама обезбеде довољно средстава за модернизацију производње. Повећањем расног сточног фонда, куповином модерне опреме и заснивањем нових производних засада на пољопривредним газдинствима могуће је побољшати економске аспекте деловања и знатно боље испуњавати захтеве одржавања природних ресурса, заштите и добробити животиња и безбедности хране. Преглед по секторима: Сектор: Млеко Сектором доминирају мали произвођачи и општи проблем представља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Највећи број породичних газдинстава држи 1 до 2 краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Већина сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Већи произвођачи се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Такође, велики проблем представља неправилан начин складиштења и дистрибуције течног и чврстог стајњака. Побољшање начина складиштења и хлађења млека, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа. Сектор: Месо Сектор говедарства карактерише велики број релативно малих мешовитих домаћинстава које производе млеко и месо. Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње који желе да унапреде и побољшају квалитет сточарских производа, специјализују се у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда, оваца и коза као и да побољшају продуктивност и конзистентност у производњи. Фарме које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке а квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине.

2.2.2. Циљеви мере: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње; побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; унапређење техничко-технолошке опремљености; одрживо управљања ресурсима и заштита животне средине; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта. Специфични циљеви по секторима: Сектор: Млеко - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње млека путем циљаних инвестиција на малим и средњим газдинствима; Унапређење производне инфраструктуре и опреме; Усвајање добре пољопривредне праксе, као и прилагођавање производа захтевима савременог тржишта; Достизање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине. Сектор: Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима (говеда, овце и козе); Унапређење квалитета меса у складу са националним ветеринарским стандардима; Достизање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине.

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је комплементарна са мерама Националног програма за рурални развој. Двоструко финансирање предвиђене мере ће се спречити тако што ће се конкурсном документацијом тражити: - потврда надлежног органа јединице локалне самоуправе, да подносилац захтева за предметну инвестицију не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, - да рачуни и остала документа буду оригинални, - потписивање изјаве корисника, под пуном материјалном и кривичном одговорношћу, да не користи средства по другом основу за исте инвестиције које су предмет захтева.

2.2.4. Крајњи корисници: Право на остваривање подстицаја, односно, крајњи корисници ове мере су регистрована пољопривредна газдинства са активним статусом, регистрована (обновљена) код Управе за трезор, у складу са Правилником о упису у Регистар пољопривредних газдинстава и обнови

регистрације, као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства ("Сл. гласник РС" бр.17/2013,102/2015,6/2016,46/2017,44/2018-др. закон,102/2018, 6/2019 и 6/23), а да при том своју делатност обављају на територији општине Љиг, до дана објављивања конкурса за подстицаје.

2.2.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: Да је комерцијално породично пољопривредно газдинство са активним статусом, регистровано код Управе за трезор, у складу са Правилником о упису у Регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства („Службени гласник РС“бр.17/2013, 102/2015, 6/2016, 46/2017, 44/2018 -др. закон и 102/2018, 6/2019 и 6/23), до дана објављивања конкурса, што доказује одговарајућом документацијом из Регистра пољопривредних газдинстава; - Да има земљиште у својини или узето у закуп на територији општине Љиг; - У случају када корисник није власник земљишта на коме се инвестиција реализује, потребно је да достави уговор о закупу који покрива период од најмање десет година; - Уколико је корисник правно лице мора бити уписано у Регистар привредних субјеката, у активном статусу за 2023. годину и да катастарске парцеле за које се узимају подстицаји буду на територији општине Љиг; - Корисник, који подноси захтев за дату инвестицију, не може користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), - провера двоструког финансирања ће се вршити потписаном изјавом корисника да за предметну инвестицију не користи подстицаје по другом основу. - Корисник доставља доказ о извршеном плаћању и набавци предмета субвенције при подношењу захтева и то: - фотокопију рачуна (фактуре) која гласи на име корисника и извод или налог за плаћање оверен од стране банке, ако је плаћање извршено безготовински, - фотокопију рачуна (фактуре) која гласи на име корисника и фискални исечак, ако је плаћање извршено готовински, - Уколико је предмет субвенције купљен од физичког лица, корисник доставља уговор о купопродаји или извод (налог) за плаћање оверен од стране банке као доказ да је извршено плаћање предмета субвенције; - за инвестиције 101.1.1. и 101.2.1. корисник доставља и пасош (фотокопију) односно матични лист за свако грло које је предмет субвенције. - само плаћања која су реализована у току календарске 2023. године могу се сматрати прихватљивим. - Једно регистровано пољопривредно газдинство има право на подношење само једног захтева по основу ове мере у току 2023. године.

2.2.7. Специфични критеријуми: Сектор-Млеко: - Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају до 29 крава на крају инвестиције, да квалитетно приплодно грло (која је предмет инвестиције) користе за даљу репродукцију на свом газдинству најмање 3 године од дана набавке и да последње три године нису користили подстицаје за ову меру. Сектор-Месо: - Пољопривредна газдинства која имају до 199 грла оваца на крају инвестиције; квалитетно приплодно грло (женско) која је предмет захтева користе за даљу репродукцију на свом газдинству најмање 3 године од дана набавке и да последње три године нису користили подстицаје за ову меру.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
101.2.1	Набавку квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса

2.2.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријум селекције ће бити редослед подношења потпуних захтева до утрошка предвиђених средстава, а најкасније до 31.12.2023. године		

2.2.10. Интензитет помоћи: За инвестицију 101.1.1. износ подстицаја је 50% од вредности приплодног грла, а максимално до 60.000,00 без ПДВ-а по јуници. За првих пет корисника по редоследу подношења потпуних захтева, а који у тренутку обнове газдинства имају 10 музних крава, максимални износ подстицаја је 300.000,00 динара, односно 5 јуница. За инвестицију 101.2.1. износ подстицаја је 50% од

вредности по грлу, а максимално до 6.000,00 без ПДВ-а по овци. Максимални износ за првих десет корисника по редоследу подношења потпуних захтева, а који у тренутку обнове газдинства имају најмање до 30 грла, је 120.000,00 или 20. грла, а за остале кориснике је до 30.000,00 односно 5 грла по кориснику.

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подрживих инвестиција
2	Број набављених грла

2.2.12. Административна процедура: Подстицаји за инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава одобраваће се путем конкурса. Конкурс за доделу средстава расписује председник општине Љиг и исти остаје отворен до утрошка планираних средстава а најкасније до 31. децембра 2023. године. Конкурс ће бити дефинисан по секторима и врстама инвестиција у оквиру мере по претходно утврђеним критеријумима и расположивим средствима, биће објављен путем штампаних и електронских медија. Пријем захтева, у складу са конкурсним условима, врши Комисија за спровођење програма мера општине Љиг. Детаљне административне провере се спроводе ради утврђивања да ли је захтев потпун, поднет на време и да ли су услови за одобравање захтева испуњени. После административне контроле, прихватљиви захтеви ће бити проверени теренским обиласком газдинстава потенцијалних корисника. Коначну одлуку о расподели и коришћењу подстицајних средстава за инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава доноси Комисија за спровођење програма мера општине Љиг. На основу решења Комисије, којим се утврђује испуњеност услова за коришћење подстицајних средстава са подносиоцем захтева председник Општине закључује Уговор којим се дефинишу сва међусобна права и обавезе.

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина	/	рзс*
Регион	Регион Шумадије и Западне Србије	рзс*
Област	Колубарска област	рзс*
Град или општина		рзс*
Површина	279	рзс*
Број насеља	27	рзс*
Број катастарских општина	26	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	1	
Демографски показатељи		
Број становника	12754	рзс**
Број домаћинства	4455	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, km ²)	39	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	-12,81	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	-15,46	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	13,3%	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	22,18%	рзс**
Просечна старост	46,63	рзс*
Индекс старења	196,2	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	27,8%	рзс*
Основно образовање (%)	24%	рзс*
Средње образовање (%)	41%	рзс*
Више и високо образовање (%)	7%	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	25%	Процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	Низијски терени, брда и побрђа и ниско планински терени	Интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа	Псеудоглеј IV i V бонитетне класе, алувијална земљишта II и III бонитетне класе, кисело смеђе земљиште IV и V , и смоница III бонитетне класе III II и III бонитетне класе	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	Зона умерено континенталне климе	Интерни
Просечна количина падавина (mm)	650-1000	Интерни
Средња годишња температура (oC)	10°C	Интерни

Хидрографија (површинске и подземне воде)	Реке Љиг, Качер и Драгобиљ са својим притокама и већи број издани пијаћих и термо минералних вода.	Интерни
Површина под шумом (ha)	8088,20	рзс*
Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	28,98%	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	0	рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	24553 m3лишћара и 676 m3 четинара; техничко дрво лишћара 25% и 3%етинара	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	3107	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	1859	Управа за трезор
- породична пољопривредна газдинства (%)	1857	
- правна лица и предузетници (%)	2	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	13396	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	48,1 %	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало(18) (ha, %)	Оранице и баште 6464 ха (64%), воћњаци-1024ха(7,6%), виногради-7ха(0,5%), ливаде и пашњаци-5641 ха (42,10) и остало-260ха (1,9%)	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало(19) (ha, %)	Жито-4369ха(67,5%), Индустријско биље-113ха (1,7%), Крмно биље 1841 ха (28,4%), остало-124 ха (1,9%)	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	4,31	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	0	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	0	Интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	138	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	0	Интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	100	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП(20) (ha)	/	Интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	15,5316	Интерни
- физичка лица (%)	4	Интерни
- правна лица (%)	0	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	говеда -5405, свиње-12290, овце 18692, козе-1411, живина-139047, кошнице пчела-3357	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	трактори-2011, комбајни-207, прикључне машине 8639	рзс***
Пољопривредни објекти (број)		рзс***
чч, сушаре, стакленици и пластеници (број)	хладњаче-5, сушаре-100, стакленици-6, пластеници-209	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	мин. ђубриво - 6078ha - 2331 ПГ; - стајњак 3421 ха, 2001 ПГ, - заштита биља3404 ха-1860ПГ	рзс***
Број чланова газдинства и стално запослених на газдинству:	7274	рзс***

(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	На породичном П Г - 7264, На газдинству правног лица-10	рзс***
Годишње радне јединице (број)	2578	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	2 задруге и 2 удружења	Интерни
Производња пољопривредних производа(количина):		
- биљна производња (t)	пшеница 5146 тона, раж 90 тона, кукуруз 16724 тона, кромпир 1139 тона шљиве 5414 тоне и јабуке 12014.	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	нема података	Интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		
Дужина путева(km)	257107 км	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	3 поште и 3724 претплатника	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	2238	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	1256	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	276 (хиљ.м3)	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	0	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)	трансформација и пренос ел. енергије врши ЕД Лазаревац	Интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	2 предшколске установе, 21 основна школа и 1 средња школа	рзс*
Број становника на једног лекара	918	рзс*
Број корисника социјалне заштите		рзс*
<i>Диверзификација руралне економије</i>		
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	20	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30) (број)	12	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	Број туриста 5768(домаћих-5766, страних-2) просечан број ноћења 2,7 домаћих и 2 страних	рзс*
<i>Трансфер знања и информација</i>		
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	ПССС Ваљево	Интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)	19 одабраних ПГ који се прате више пута годишње и 84 ПГ која се прате повремено	ПССС

Датум и место

М.П.

Потпис овлашћеног лица у АП/ЈЛС

Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја